

Udubio sam se u čitanje. Jedno vreme mi je to škodilo, ali onda mi se slova počeše rasplinjavati pred očima, osim toga pažnju mi je obuzela krv koja je kapala iz moje donje usne na belu stranicu. Desni! Zgrabih maramicu i njen špic gurnuh u gubicu. Podvala s čitanjem je propala: ko da poveruje da budala s krvavom maramicom među zubima stvarno bistri o tome da li prikrivanje prikrivenog bitka u celini upravlja otkrivanjem pojedinačnog bitka, otkrivanjem što kao zaboravljenost prikrivanja postaje stranputica? Elegantan intelektualac? Elegantan intelektualac ne, neće poverovati. I onako će saosećajno – opet saosećanje! – da skrene pogled, posvetivši se sadržaju svog elegantnog malog kofera. Krvarenje sam kako-tako obuzdao, maramica je putovala u korpu za otpatke pod prozorom. Iza stakla je svetlucalo žutonarandžasto svetlo neke nevelike, beznačajne stanice. Brzi voz je kroz nju protunjavao bez promene tempa. Na kraju krajeva, malo smo kasnili. Šminker je istraživački pregledao sadržaj koferčeta. Činilo se da ga taj sadržaj ne smiruje. Osvrtao se oko sebe i lice mu se odjednom ozari: na sedištu od kojeg ga je delio prolaz ležale su neke novine. Odmah ih je dohvatio. Format novina bio je za naše uslove neobično velik odmah sam usmerio pažnju na naslov, štampan upadljivim, stilizovanim slovima na prvoj stranici: FINANCIAL TIMES. Bokte! Ove me je stvarno pogodilo. Sklupčao sam se i „najradije bih propao u zemlju“, kako govorimo mi, kojima nikad ne padne na pamet originalno poređenje. Tako nešto! Takav intelektualac! Engleski! Finansije! Vreme! Jednostavno, veliki svet, a on u kontaktu s tim svetom. A šta sam ja? A šta ja znam? U čemu sam ja uspeo? Jan Birčak govori, ti, Vladimire, ti pišeš „manjinsku“ literaturu. Znači, manjinsku literaturu. Manjinska literatura, to je to na šta sam se smogao. Taj što se smogao samo na manjinsku književnost sad ovde bulji u šminkera s novinama koje otvaraju vrata u veliki svet, ako novine tako možemo razumeti. Šminker je izuo cipele. Pa, međunarodni voz je ipak bio malo pregrejan. Ja svoje teške cokule nisam imao hrabrosti da izujem. Niti sam imao hrabrosti za izuvanje u međunarodnom vozu. Krajičkom oka pratim šminkera. Šminker se jedno vreme borio s dimenzijom FINANCIAL TIMES, postepeno ipak popresavija hartiju u oblik koji je preferirao. Pa stavi novine na sedište ispred sebe i ispruži na njega noge. Ja se zagledah kroz prozor, mada ovaj predeo stvarno već jako dobro znam.

Vaclav Pankovčín

ČOVEK IZ BOLNICE I KRAJ NJEGOVE PRIČE

Tokom vremena sam na posete čoveka iz bolnice u mojoj bašti navikao. Ako se nije pojavio duže od dva dana počinjao sam da brinem za njega: gde li je i da mu se nešto nije desilo. Ali on se uvek pojavljivao kada sam se najmanje nadao. Kao onda, u ono oktobarsko popodne. Pakovao sam stvari u kutije. Ponovo smo se selili. Zahladnelo je i drvenu kućicu više nismo mogli zagrejati. Paula mi je dala ultimatum: ili bašta, ili ona. Našli smo neku garsonjeru, ne baš jeftinu, ali moglo se u njoj *preživljavati* barem tako dobro kao u bašti. Štaviše, bašta je oronula i posivela: nije bila ono što beše letos.

Kopao sam po starim sveskama s beleškama, sortirao ih u kutije kad je ušao momak iz bolnice. Došao je samo zbog toga da bi me nagrdio što nisam napisao njegovu *priču*. Nisam obraćao pažnju na njega, i on je otišao uvređen i ljut.

„Još ćemo se mi sresti“, upozoravao me je, okrenuvši se na vratima.

„Nadam se da se varate“, odbrusio sam.

„Ja se nikad ne varam. Znam da ćemo se sresti.“

I nestao je među četinarima.

Otkad smo se preselili iz bašte nazad u grad momka iz bolnice nisam video. Nemam pojma gde je bio. Nisam znao ni da li se šetao po našoj bašti jer smo prestali tamo da odlazimo.

Međutim, znao sam *da će upravo danas* da se pojavi u bolnici. Bilo je samo pitanje kada.

Svetlo se upalilo nakon sat i po i buka u doktorskoj trpezariji se opet pojačala. Isprva radosno pozdravljanje svetla, zatim su glasnije počeli da zveckaju čaše, tanjiri i pribor.

U našoj sobi su već spavali svi momci, osim dede s vodom koji nije mogao da zaspi.

Upalio sam malo svetlo iznad kreveta i neko vreme sam čitao letak o mojoj dijeteji koji mi je pre podne donela dijetalka. Ništa prženo, ništa pečeno, samo kuvano i bareno. Nikakvi ljuti začini. Nikakav alkohol.

Ipak je došao. Tiho je otvorio vrata, ušao je, osvrnuo se i onda došao do mog kreveta.

„Tačno na ovom mestu sam ležao,“ reče. „I to je bio signal za tebe da napišeš *moju* priču. Nisi tako uradio. Nisi reagovao na moj *podsticaj* jer nisi nikakav pisac. Ti si samo lažov. Pisac naima *uvek* reaguje na podsticaje. Da nema podsticaja, ne bi bilo ni pisanja. Pričao sam sa jednim slikarem: kako on opaža podstreke, kako

dolazi do ideja. Ležao je na onom krevetu kao Pankrac sada. Rekao mi je da je ponekad dovoljno videti ili čuti nešto što čovek inače – bez konteksta, suvislosti?? – ni ne registruje. Bilo šta, neki detalj koji je već ovde, možda je tu čitav yek, ali *niko drugi ga nije pronašao*, samo ti. Neverovatni podsticaji za kreativnog čoveka su po ovom slikaru i mitovi i legende primitivnih naroda (kako ih sa visine naše savremene kvazirazvijenosti označavamo zaboravljajući da su to pre svega *ljudi prirode*). Još neverovatniji podsticaji su skriveni u Bibliji, u prvom redu u Starom zavetu, kojemu se kod nas posvećuje veoma mala pažnja. To je stvarno knjiga knjigâ, svestan sam toga da transformisati ovu knjigu u savremenu – možda i moju – priču, značilo bi prekretnicu u književnosti. Ali to iziskuje godine i godine detaljnog istraživanja, za šta se u današnje vreme nema vremena. Biblija valjda nudi sve, više se valjda o svetu i ljudima u njemu ni ne može reći...”

„Šta od mene još hoćete?“

„U stvari ništa. Došao sam da dovršim moju priču.“

„Nikad je nisam počeo pisati.“

„Ali ja ti je u onoj bašti nisam nikad ni ispričao.“

„Dobro, dakle, pričajte, ne bih li imao mira od vas.“

„Imaćeš je.“

„U stvari – moram da priznam – ništa od vaše priče više ne pamtim. Verovatno sam je toliko odbacio da vas uopšte nisam ni slušao.“

„Ništa ne brini: setićeš se. Moja priča počinje onda kad si stavio cigarete u zamrzivač. Sećaš li se?“

„Da... kroz maglu.“

„Dakle dobro. Sad nije važno kako je tekla. Važno je kako će se završiti.“

„Kako će se, dakle, završiti?“

„Veoma prozaično. Ići ću redom. Tvog prijatelja Pankraca premestiće na onkologiju, poživće još nekoliko meseci. Dedu s vodom će otpustiti na kućno lečenje, ali na putu kući će ga pregaziti kola. Neće umreti u saobraćajnom udesu, već nakon operacije. Od infekcije. Onaj što stalno spava posle operacije žuči imaće lepu smrt: umreće u snu. Biće tako pospan da će ga, kad pristavi vodu za čaj, savladati san. Voda će iskipiti i – kao što to već biva – ugasiće plamen na plinskom štednjaku. Sledeći krevet je sada prazan. Na njemu je ležao starac bez dijagnoze koji je, kao što već i sam dobro znaš, umro. Sudiju Lukaša će takođe pustiti kući, ali u bašti će dobiti napad. Odneće ga u bolnicu u Zagorsku Bisticu, gde, zna se, odlaze samrtnici.“

„Vaša priča mi se čini dosta naturalistička. A šta vi? Kakvu ulogu u *svojoj* priči igrate vi sam, kad smo tamo stavili - napominjem – sve *moje* kolege pacijente?“

„Ne znaš?“

„Nemam pojma.“

„Onda ću ti osvežiti pamćenje. Sećaš li se sestre Beate iz bašte. Pričali ste o beskonačnosti prostora i vremena kada sam ušao u kuću.“

„Nikad nisam pričao ni sa kakvom sestrom Beatom u bašti.“

„Pusti me da završim! Večeras je ta sestra dežurna, i umesto poslednje, praktično bezazlene injekcije koju je pacijent iz *moje* priče trebalo da u bolnici dobije, ona mu je dala potpuno drugu – i u priči smo. Shvataš li? Osećaš tu snagu s kojom nas *moja* priča proždire? Dobrodošla, pričo, dobrodošao, junače priče!“

„Nastavite, molim.“

„Izvini, dozvolio sam da me ponese naslada koju može da pričini samo *pripovedanje*. Česi imaju za to lep izraz: *povídaní*. Mi takve izraze nemamo... Za koji trenutak će doći jako nevreme. Vetar će lupati otvorenim prozorima na hodniku, grmeće i sevaće, pašće grad. Međutim, sestra od toga ništa neće čuti, jer spava, a nevreme je samo u glavi onog pacijenta. Taj pacijent će ustati iz kreveta i počće da luta po bolnici. Izaći će na hodnik, onda stepeništem na najviši sprat. Tamo će ući u sobicu iz koje vode stepenice na tavan. I – tamo će se obesiti. Bum! Kraj! Tu je poenta. Tako si ipak jednom u bašti rekao, zar ne?“

„Nikad nismo ni u kakvoj bašti ni o čem sličnom pričali.“

„Ako mi ne veruješ, pokazaću ti onu sobicu.“

Išli smo slabo osvetljenim bolničkim hodnikom. Vetar je lupao prozorskim kapcima i vratima, strašno je grmelo i maltene je neprestano sevalo. Padao je grad velik kao orasi.

Bio je u pravu da će biti nevreme.

Izašli smo na najviši sprat i zastali pred vratima sobice.

„Čujte, kako se u stvari zove junak te vaše priče?“ upitah ga.

„Zar ne znaš?“ odgovorio je i otvorio vrata. Odmah iza njih su bile uske gvozdene stepenice za tavan.